

Ljubljanske vpadnice – Vpogled v izbrana diplomska in magistrska dela skozi primerjavo

Klemen Kušar

UVOD

Na delo v mesto se vozimo z avtomobilom, kolesarimo, hodimo, uporabljamo avtobus. Uporabljamo mestne vpadnice. To so vsakdanje zgodbe 112.000 medobčinskih dnevnih migrantov, ki se vozijo v Ljubljano, zgodbe dobrih 400 kolesarjev, ki – ne glede na vreme – že do 8.00 ure zjutraj prevozimo kontrolno točko proti mestu na Celovški cesti, in so zgodbe do 200.000 vsakodnevnih uporabnikov Ljubljanskega potniškega prometa. Mimo vseh potnikov po neskončno dolgem prostoru mestnih vpadnic vsak delavnik bežijo ambientalne slike. Kot potniki čakajoč na pravo ambientalno sliko/signal za izstop se pripravljamo, da dospemo na svoj cilj. Naše slike so zložbe poti, vozlišč, robov, prostorskih poudarkov in anonimnega tkiva, ki nam skozi raznovrstne kombinacije rišejo karakter vpadnice. Slike so na eni strani rezultat skozi zgodovino načrtovanega prostorskega okvirja in na drugi strani porajajočih se in skorajda naključnih trenutnih aktivnosti. Te kakor slikarsko platno zapolnijo okvir in mu vdahnejo vsebino.

Skozi besedilo poskušam primerjati štiri magistrska oz. diplomska dela, ki so v času zadnjega četrto stoletja poskusila orisati okvir, svojo vizijo razvoja posamezne mestne vpadnice.

ANALIZE

Različnost problemov in načinov, do katerih naloge pristopajo, se kaže že v izbiri analitičnih orodij. V Tabeli 1 so v vrsticah našete skupine analiz, ki obravnavajo podobno temo in so v nalogah (v stolpcih) velikokrat različno poimenovane s strani avtorjev. Posamezne analize opazujejo določeno skupino lastnosti, ki ima glede na poimenovanje in pristop lahko različen obseg opazovanih lastnosti prostora. Ena analiza pri projektu A lahko pokrije več analiz projekta B. Zaznani vzroki za različnost uporabljenih orodij in poimenovanj so glede na obravnavana dela naslednji:

a.) Različni pristopi k razlaganju delovanja prostora

Analitična orodja v magistrski nalogi Okolje in zaznava okolja med gibanjem (Bonča, 1990) preko matričnega modela sistemsko opiše ambientalne zložbe mesta (slika 1). Odstopa od izbora analitičnih orodij uporabljenih v diplomski nalogi Dunajska cesta v Ljubljani (Štefanec, 1993), kjer delo analizira prostor predvsem skozi prostorske in simbolne poudarke, ne išče pa sistemskih razlag (sliki 2 in 3).

b.) Različna časovna obdobja nastanka del in izbira projektov

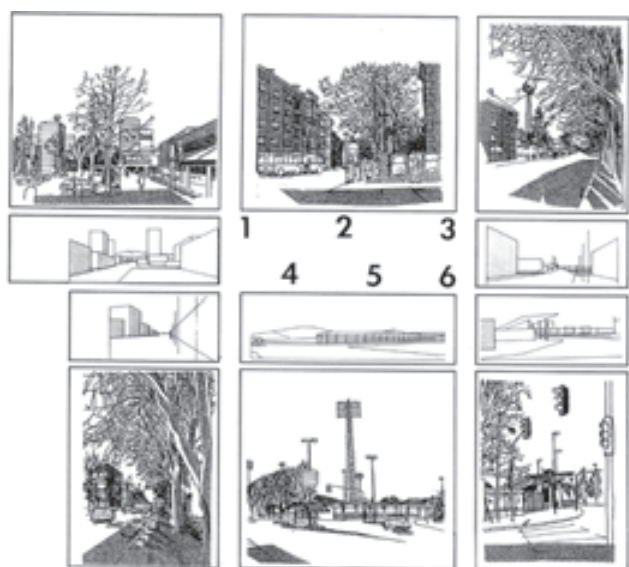
Če se zgoraj omenjeni deli osredotočata bolj na primernost novih posegov v prostor, se drugi dve deli v analizah posvečata predvsem iskanju kompatibilnosti možnih posegov glede na obstoječe stanje. To se kaže predvsem, če primerjamo delo Dunajska cesta (Fabian, 2008) in Dunajska cesta v Ljubljani (Štefanec, 1993). Slednje se ukvarja s simboliko posameznih sekvenc in objektov, z iskanjem novih navezav v prostoru, torej predvsem z elementi, ki vplivajo na mentalno podobo prostora (slika 4). V nasprotju z njo gre delo Fabianove v povsem v drugo smer. Ukvarja se z anonimnim tkivom (slika 5), ki v Štefančevem delu ni omenjeno. Fabianovo zanimajo prostorski akti, lastništvo in način izvedbe. Za pravilno pri umeščanju novih objektov v prostor vzame že upoštevanje prostorskih aktov in se osredotoči bolj na kompatibilnost s sosednjimi objekti. Štefanec razmišlja o pravilnosti postavitve jasnega roba med mestom in obrobjem. Z analizami zazna pravilnost postavitve monumentalnega objekta na mejo med takratnim mestom in obrobjem. Kompatibilnost posega z okolico je pri njem v drugem planu. Upraviči jo predvsem s simbolnim pomenom objekta v prostoru.

Tabela 1: Primerjava poimenovanja analiz glede na posamezno obravnavano delo

	Bonča, 1990	Štefanec, 1993	Hočevar, 2000	Fabian, 2008
Matrika analiz	Skupni red	Zgodovina	Zgodovina	Zgodovina
	Okolje-gibanje	Vidna podoba	Geomorfološke danosti	-
	Ambientalne zložbe	Vidna podoba	Ambientalne zložbe	Cesta-percepcija, Odprti javni prostor
	Smiselnost, Okolje-gibanje, Ambientalne zložbe	Vidna podoba, Mentalna podoba	Strukturno percepcijska	Segmentiranost, Dejavnosti, Višinske prostorske dominante
	Dostopnost, Ambientalne zložbe, Povezanost, Okolje-gibanje	Vidna podoba, Mentalna podoba, Komunikacije	Promet, Parkirne površine	Prečne ulice, Dostopi-parkiranje-garaže
	Skupni red, Oblikovna členjenost, Dostopnost, Ambientalne zložbe	Morfologija	Zrnatost	Stavbni agregat
	Okolje-gibanje	Morfologija	Zelene površine	Prečne zelene povezave, Odprti javni prostori
	Primernost, Povezanost	Mentalna podoba, Komercialna shema, Kultura, Izrabljenost stavbnega fonda	Raba	Namembnost, Mešana raba, Javno pritličje
	Identiteta, Dostopnost, Elementi okolja zgradbe	Morfologija	Morfologija	Stavbni agregat, Zahodna vs. vzhodna stranica, Prostorski ureditveni pogoji na območju obravnave
	Ambientalne zložbe	Mentalna podoba, Izrabljenost stavbnega fonda	Višine objektov	Višinske prostorske dominante
	Vitalnost	-	-	-

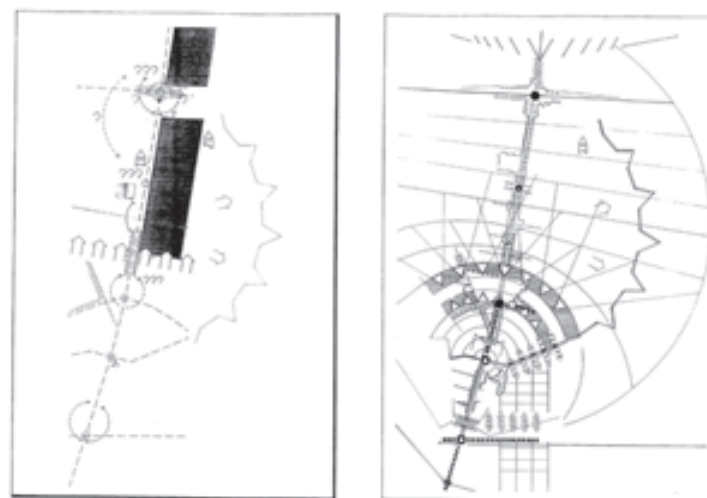

1

3

- Sl. 1: Matrika ambientalnih zločb glede na ustroj prometa (Bonča, 1990).
 Sl. 2: Zemljevid sekvenčnih slik prostora Dunajske ceste (Štefanec, 1993).
 Sl. 3: Sekvenčne slike prostora Dunajske ceste (Štefanec, 1993).
 Sl. 4: Problemska in kompozitna mentalna karta (Štefanec, 1993).
 Sl. 5: Segmentiranost Dunajske ceste glede na trenutno izoblikovanost magistrale (Fabian, 2008).

PROBLEMSKA KARTA

KOMPOZITNA MENTALNA KARTA

SEKVENČNA SLIKA PROSTORA

1993 februar

2

c.) Različna stopnja izgrajenosti izbranih vpadnic

Diplomska naloga z naslovom Arhitektura ljubljanske južne vpadnice (Hočevar, 2000) v nasprotju z drugimi tremi deli, ki analizirajo bolj ali manj izgrajeno vpadnico, raziskuje prostor še neobstoječe južne vpadnice. Cilj naloge je oblikovanje novega grajenega prostora ob vpadnici v takrat še relativno slabo poseljenem območju. Posledično so analize nastavljene bolj široko in ne zaidejo v razlago detajlov (slike 6–9), to je simbolne vrednosti posameznih obstoječih objektov (Štefanec 1993) (sliki 10 in 11). Ti namreč še ne obstajajo.

d.) Različnost dojemanja vloge prepoznavnosti vpadnice

Med deli obstajajo razlike v dojemaju vpliva posegov na prepoznavnost mestne vpadnice. Tu skorajda vsako delo postavi svoje stališče. Prikaže se paleta analiz in strategij, ki:

- ciljajo na iskanje celostne podobe vpadnice in njene razlikovanja od drugih vpadnic v mestu z uvedbo rondojev (Hočevar, 2000),
- utrjujejo prepoznavnost vpadnice preko posameznih projektov vzdolž nje (Štefanec, 1993),
- iščejo sistemske rešitve 'zarobljanja' prostora vpadnic z anonimnim tkivom in posledično poenotenja izgleda vpadnic (Fabian, 2008).

MODELI

Na podlagi analiz dela oblikujejo modele, ki jih preverijo na več lokacijah. V nadaljevanju modeli služijo kot orodja, preko katerih avtorji zasnujejo projekt. Zasnova južne ljubljanske vpadnice (Hočevar, 2000) v modelu združi rezultate več analiz: programsko-morfološke, pomensko-kvalitativne, analize višin in parkirnih površin. V analizah avtor išče prostorske vzorce v že obstoječih izgrajenih vpadnicah. Ugotovljene lastnosti oz. vzorce nato aplicira na novo tkivo južne vpadnice. Ti vzorci nato služijo kot podlaga za oblikovanje fizične podobe projekta (slika 12-13). Podobno tudi Bonča skozi aplikacijo analitičnih orodij na prostor Dunajske oziroma takratne Titove ceste pridobi vzorec urejanja prostora, ki ga nato smiselno na novo uredi na primeru nove mestne vpadnice. Ta bi povezala Litijsko, Zaloško in Šmartinsko cesto (slika 14). Skupaj z matrikami zlozb je model hkrati tudi že projekt magistrskega dela, saj ponudi orodje za analizo prostora. To orodje nato uspešno uporabita tako Hočevar kot Štepanec v svojih diplomskih nalogah.

Model diplomske naloge Dunajska cesta (Fabian, 2008) govori o zgoščevanju tkiva ob robu mestnih vpadnic. V svojem modelu avtorica izhaja iz omejitev in kritične presoje prostorskih aktov, ki veljajo za ta prostor. Glede na prostorske akte, parcelacijo in lastniško strukturo zasnuje model, ki sistematično rešuje problem propadajoče in prostorsko potratne zazidave vzdolž mestne vpadnice (slika 15). V nasprotju s Fabianovo Štefanečeve analize ne oblikujejo splošno aplikativnega modela. Iz analize celotnega prostora Dunajske ceste oblikuje prostorske omejitve, iz katerih razvije volumen nasproti Bežigradskega stadiona.

6

7

- Sl. 6: Analiza kvalitete obstoječega tkiva (Hočevar, 2000).
 Sl. 7: Strukturno percepcijska analiza (Hočevar, 2000).
 Sl. 8: Analiza zrnatosti (Hočevar, 2000).
 Sl. 9: Analiza zelenih površin (Hočevar, 2000).
 Sl. 10: Karta kulturnih, izobraževalnih ustanov in objektov pod spomeniškim varstvom (Štefanec, 1993).
 Sl. 11: Zeleni prospekt (Štefanec, 1993).
 Sl. 12: Analiza lastnosti ljubljanskih vpadnic skozi programsko-morfološko in pomensko-kvalitativno analizo ter analizo višin in parkirnih površin (Hočevar, 2000).
 Sl. 13: Aplikacija lastnosti ljubljanskih vpadnic na novo tkivo južne vpadnice (Hočevar, 2000).

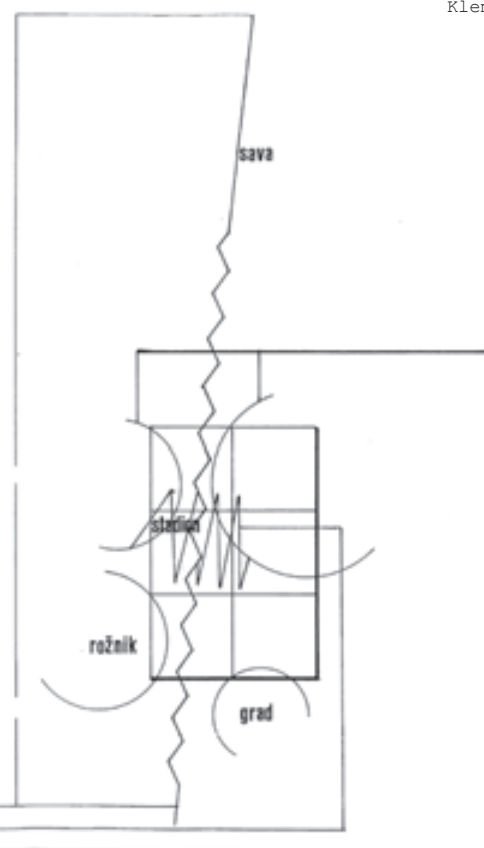
8

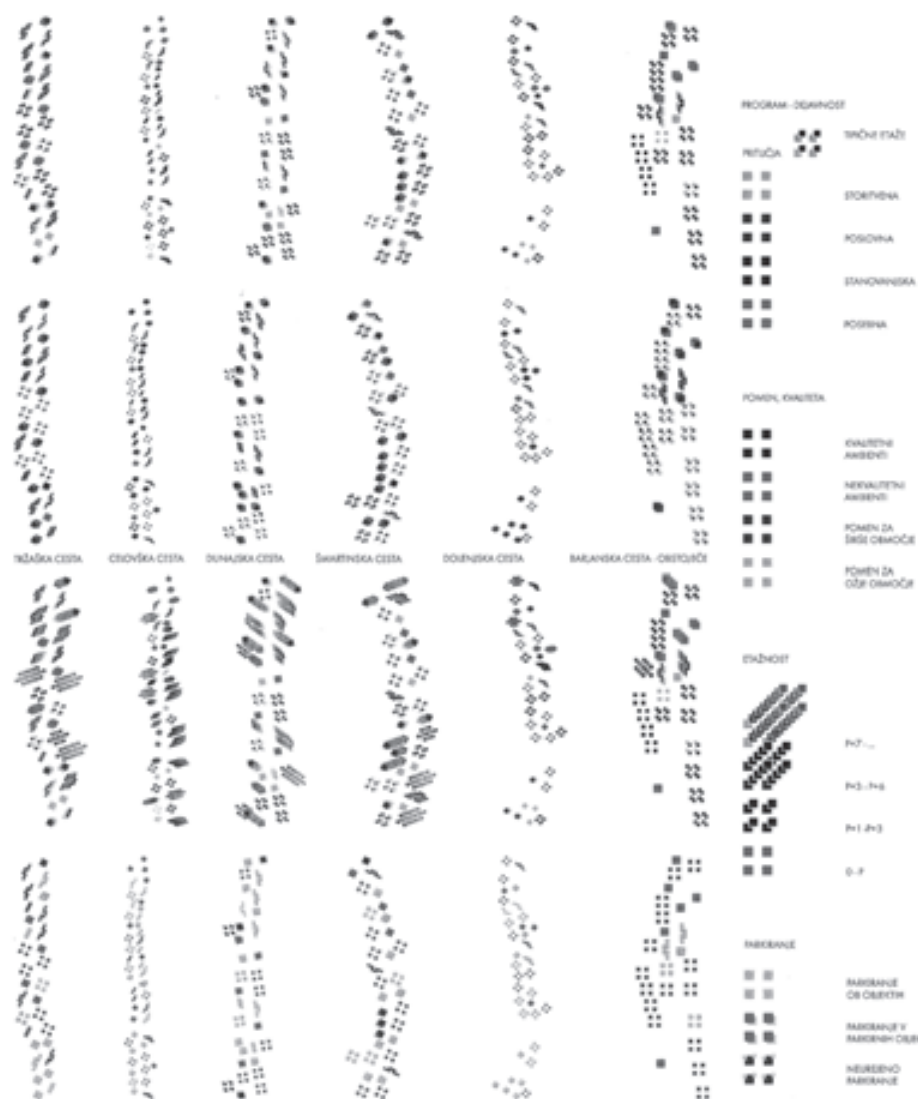
9

10

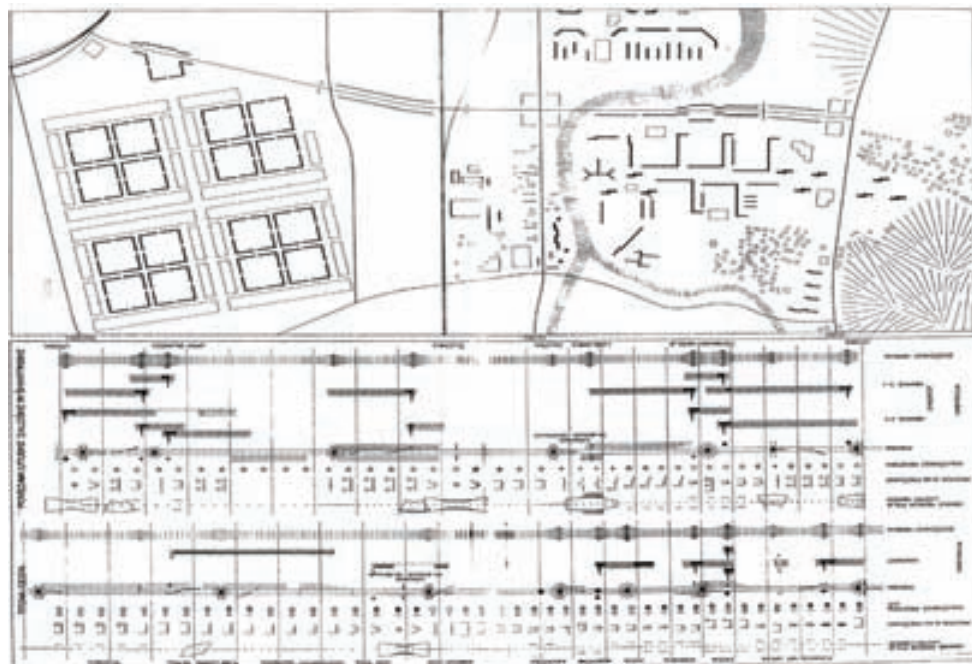
11

12

13

PROJEKTI

Cilj nalog je predlagati okvir razvoj prostora ene ali več mestnih vpadnic. Obravnavana dela tako oblikujejo predloge na več nivojih:

- Nivo analitičnega orodja za prepoznavanje značilnosti prostora (Bonča, 1990),
- Nivo zasnove (dveh) poslovnih objektov ob Dunajski cesti nasproti Bežigrskega stadiona (Štefanec 1993),
- Nivo zgoščevanje propadajoče in prostorsko potratne zazidave znotraj karejev ob Dunajski cesti (Fabian, 2008),
- Nivo celostnega oblikovanja južne mestne vpadnice (Hočevnar, 2000). (slike 16-19)

ZAKLJUČEK

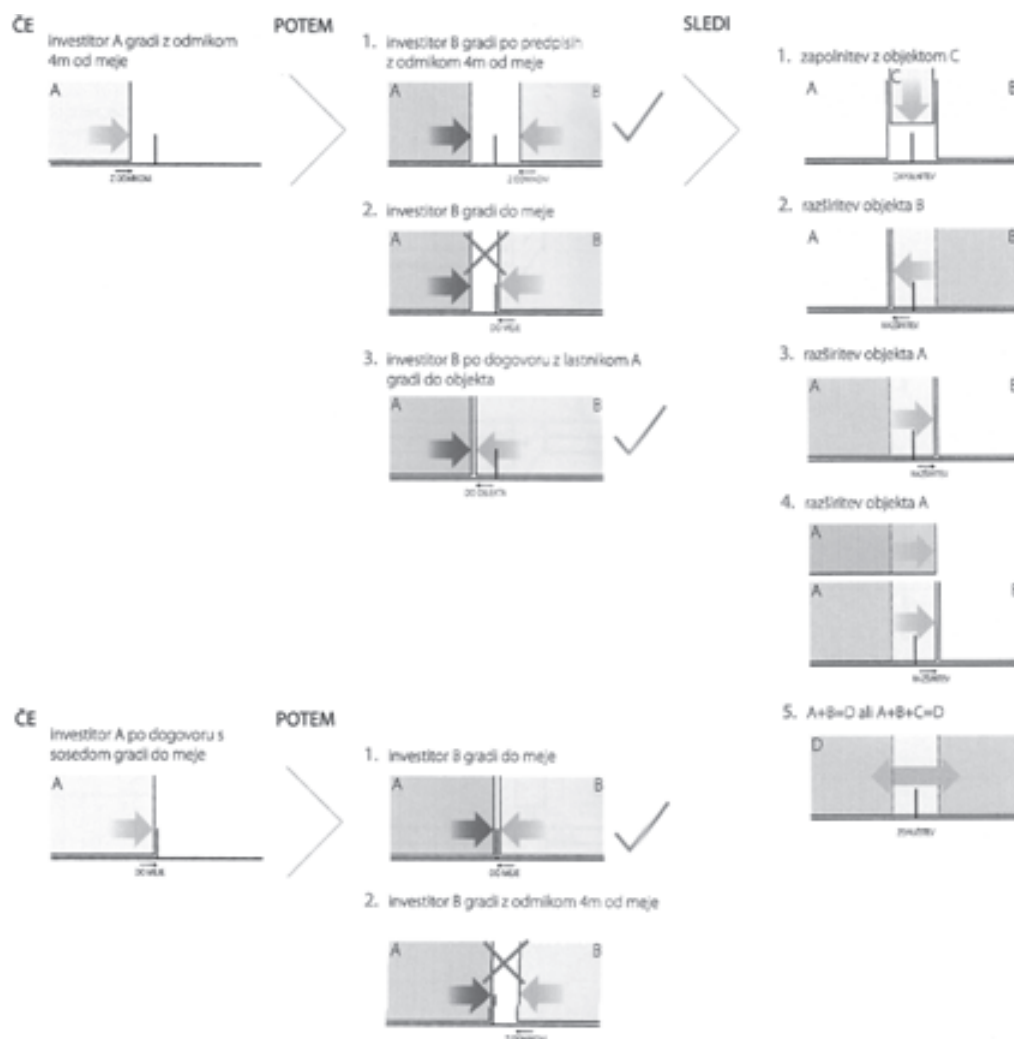
Raznolikost slik ob posameznikovem potovanju skozi ambientalne slike mestne vpadnice da slutiti raznolikost projektov, ki so povezani s tem prostorom. Vpadnice niso zgolj območje prometa za prehod iz točke A v točko B. So oder nenehnih interakcij različnih igralcev, ki nastopajo v tem prostoru. Naj bo stanovalec, gost, zaposleni, voznik, kolesar, potnik ali pešec – med temi skupinami in znotraj njih stalno poteka paleta interakcij, ki so bistvo urbanega. Neskončne možnosti odpirajo mnoge poglede na isti prostor, kar oblikuje bogastvo vizij. Te skrbijo za nadaljnji razvoj tako prostorskega okvirja kot njegove vsebine.

Viri

- Bonča, J. (1990). *Okolje in zaznava okolja med gibanjem*, magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.
- Fabian, T. (2008). *Dunajska cesta, Vprašljivost delovanja obstoječih prostorskih ureditvenih pogojev na območjih individualne zazidave pri ustvarjanju kontinuiranega stavbnega tkiva ob mestni vpadnici*, diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.
- Hočevnar, P. (2000). *Arhitektura ljubljanske južne vpadnice*, diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.
- Štefanec, D. (1993). *Dunajska cesta v Ljubljani*, diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.

Sl. 14: Analiza gibanja na obstoječi Titovi cesti (Dunajska cesta) in simulacija gibanja na podoči cesti – povezavi Litjske, Zaloške in Šmartinske (Bonča, 1990).

Sl. 15: Izpeljava pravil za doseganje strnjene zazidave (Fabian, 2008).

14

15

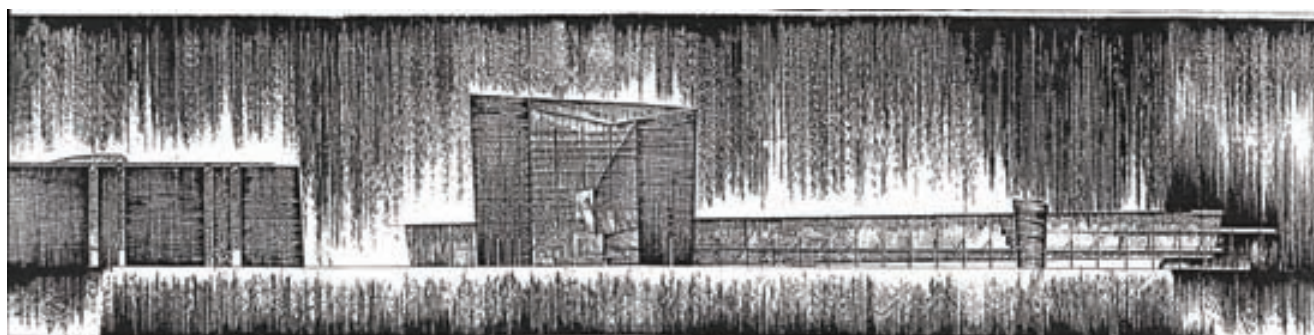
16

18

17

19

Sl. 16: Naključen postopek postopne pozidave območja s strnjeno zazidavo (Fabian, 2008).

Sl. 17: Prostorska predstavitev možne zazidave, ki je izpeljana iz pravila za doseganje strnjene zazidave (Fabian, 2008).

Sl. 18: Zasnova arhitekture južne vpadnice (Hočevnar, 2000).

Sl. 19: Ulična fasada poslovnega objekta (Štefanec, 1993).